

PATAREI, PATAREI, PATAREI

af Sanne Flyvbjerg

Udgivet i *Tid & Rum - At skrive om arkitektur*
Henning Larsens Fond & Arkitektens Forlag
ISBN 978-87-7407-416-8

Den emmer af historisk forladthed, min generation. Den emmer af virtuel fascination og drømmen om det nye. Det konceptuelle, det immaterielle, det intellektuelle. Projekter, processer, surfing, links. Bredde, rhizome, forandring, forhandling. Aldrig særlig meget nulpunkt. Sjældent boring, fordybelse, punkter og position. Materialitet og krop.

Jeg afsøger Tallinn for sovjetiske efterladenskaber, er på jagt efter historie, at afkoble den analyserende hjerne og mærke kroppens stilling i rummet. Mærke arkitekturens virkning på min krop, jorden under mine fødder, luften på min hud. Mærke historien igennem arkitekturen og prøve at tænke nyt igennem det gamle, at mærke historien og ikke lægge den bag mig. Ikke hele tiden at tænke frem, at bryde rammer, men at lade antikviteternes fortællinger åbenbare sig. Der findes kun et givent antal antikviteter. Der er kun et begrænset antal historiske rester, vi kan grave frem. Og der er stadig vibrerende potentiale i disse fortidens fossiler.

Jeg står på en brændende Linnahall ved færgeterminalen, på den brede brutalistiske top af sammenklistrede betonblokke. Måske oveni helikopterpladsen. Jeg kan ikke se trapperne, der falder ned i begge ender, og jeg svæver over vandet, under den bagende sol, ved siden af byen. Jeg er uden gelænder og udsat for, at noget lander oveni mig. Kun punkteret en gang imellem af finske turister, der skal finde vejen til færgen, Tallinn - Helsinki. Ved foden finder jeg en betonbænk under store træer, der kaster befriende skygger i middagsheden. Her er lidt for meget skrald. Lidt for mange skod og vodkaflasker. Det tager mig et kvarter at falde til ro. Kroppen var utryk på Linnahalls trapper, både op og ned, og dog var jeg draget af dets hypermanieristiske forsvindingsnumre og uigennemskuelige trappesystemer. Blindgyder, først op, så ned, og jeg endte i en dyb skakt ved en slags garageporte.

Glasskår overalt. Massive trapper uden gelænder og med så små trin, at jeg måtte læne mig modsat trappens retning. Følte hele tiden, at jeg faldt.

Jeg må skrive videre i nutid, også om Patarei. Især om Patarei. Jeg går langs byen en varm sommerdag, spirene fra middelalderbyen rammes snart ind af bymuren bag mig. Jeg går mod Patarei Vangla, ældre bygning, men fungerende som fængsel siden 1920. Jeg drejer ned ad en tilgroet indkørsel, forbi vagttårnet og ind i sammenfiltringen af grønt græs og rustent pigtråd. Udenfor fængslet træder en ældre dame ud af et lille hus, indrettet som en minimal stue med en taburet i midten. Jeg betaler 15 kroner og må gå ind i fængselsgården på egen hånd. Der er ingen sikring, ingen børnevenlighed, ingen formidling, ingen analytisk forgrund. Bare bygninger og kroppen, der mærker rum.

Lige frem er de aflåste gåbure i to etager. Til højre et skilt mod the hanging room. Det er et lille rum med bræt henover et hul i gulvet, som fangen falder ned i, når han skal henrettes. Jeg kan ikke gå helt hen til hullet i frygt for at falde i.

Til venstre for gården er den åbne bygning, og jeg træder ind i et forladt drømmescenarie. En trappeopgang, som jeg ikke ved, om jeg må betræde. Men ingen afspærring, så jeg går frem. Til begge sider er mørke gange med vand på gulvet og lysstofrørerne i loftet holder hurtigt op. Jeg må vende om, begrænset af klægheden og mørket og minderne, der ikke er mine. Næste etager viser fængselsceller, bibliotek, operationsstuer og alt det efterladte materiale. Fugtige madrasser, bøger, operationsredskaber. Bøger om Stalins stormagt. Maling, der hænger ned fra loftet i lange flager. Potteplanter, der stadig står i deres potter, men som er visnet og blevet gennemsigtige, flade tråde nedover skjuleren. Som fiktive møbler. Fangernes billeder på væggen af hjemstavnsgårde, smilende modeller og uldne bjørneunger. Og jeg går imellem det hele, i sandaler, der klaprer og runger. Der ligger en sygejournal ovenpå et køleskab. Der sidder en håndsæbeholder på væggen i kontoret, hvor stolens ene ben er knækket. Nervøs ved hvert nye rum, frygter jeg at døren smækker i, hvis jeg går for langt ind i cellestrukturerne. Det drejer og drejer, og jeg kigger mig ofte over skulderen for at kunne huske vejen tilbage. Gangene bliver ved og ved, og nu vender jeg i en vinkel, hvor cellerne har havudsigt. Sommerblå himmel igennem sorte tremmer. På udsigtspladsen ved skrænten tømmer to mænd en trailer med drikkevarer,

som de fylder ind i et køleskab. Jeg går hurtigere nu, tilbage af gangene, forfulgt, nu hvor jeg ved, at jeg vil ud. Jeg træder ud i varmen og forbi den gamle dame, der smiler og siger, at jeg skal huske at se udsigten, inden jeg går. Jeg går om på ydersiden af fængslet og ser færgen sejle mod Helsinki. De to mænd fortæller, at de er ved at gøre klar til musikfestival samme aften, og at jeg er velkommen. Lige ovenover scenen kan jeg se Linnahall som en grå plamage mellem færgerne og byen.

Og så vender jeg om og går. Går og går, væk fra Patarei. Benene går selv med mig, og uden mig. På samme tid har jeg glemt min krop og bevæget mig i noget, der minder om overlevelse, og dog er jeg samtidig lunge, hud, opspilede øjne i fængslet. Klamhed på indersiden af huden, trængt igennem porerne, ned i lungernes finmaskede træer og ud igennem kvistenes spidser. Ud i blodbanerne.

Jeg mødte kun et andet menneske i mit ophold i Patarei, og vi krydsede hinanden på en trappe. Hun havde også opspilede øjne og krammede sin taske ind til sig. Jeg hilste, og hun sagde I'm really scared. Da vi to minutter senere skiltes var det med en følelse af fællesskab. At have delt et helt ekstraordinært rum.

Jeg vender mig væk fra glansbillederne, væk fra utopierne og mærker virkelighedens stof og dets imaginære skub. Det forladte bygningsværk af uudforskede ruter, hvor alle kroppens porer er åbne og kampberedte. Hvor man virkelig indoptager. Hvor man mindes om, at tiden ikke kun heler men også ruinerer minder og bygninger og materialer.

Jeg drømmer om at udveksle med fortidens steder, de forladte steder, de nedlagte steder. Det ødelagte, det henlagte, der rummer viden og tråde tilbage. Historiske rødder, omend også ubehagelige påmindelser om det, der ikke fungerede. Eller ikke fungerer længere. Det, der blev til historie. Og så bygge en arkitektur, der integrerer fortidens rum. Der tør bruge kroppen og lade sig overrumple og ruske ud over papiret. At blive en smule irrationel, lidt pågående og bruge det imaginære potentiale i forvirringen. Lade sig drage af labyrinten, at bygge den og lade den være arkitektur på linje med det fuldt funktionelle. Det rationelle. Det analyserbare og færdigorganiserede. Give sig hen til eventyr og drømme, ikke om virtuel opløsning og det ultimative interface, men om potentialet lige her, i det

nære, det materielle, det omfavnende. Et rum, der er til for kroppen og ikke kun smuk i visionernes æstetik. Jeg drømmer om at bukke hovedet ind under en trappe og blive overrasket over, at rummet virker større, end jeg havde regnet med.

Jeg vedlægger et foto. Ikke et gammelt foto, men fotoet af noget gammelt, af noget brugt. Formidlet er et fugtigt rum, et besnærende rum. Det er ikke et ideelt rum i sig selv. Men det kan pege arkitekturen ud over form og funktion. Det kan minde om, at arkitektur skal måles i forhold til kroppen, og kan måles på kroppen. At det ekstraordinære ligger lige her i virkeligheden. Og at drømmene ofte tager fart fra en klaustrofobisk fordybelse.